

SU ÜRÜNLERİ RAPORU

DÜNYADA SU ÜRÜNLERİ

Uzmanlar, 2050'li yıllara geldiğimizde, artan dünya nüfusunu yeterli ve dengeli besleyebilmek adına dünya gıda üretiminin iki katına çıkartılması gerekeceğini ifade etmektedir. Geçmişten bu yana insanların beslenmesinde su ürünlerinin önemli bir paya sahip olduğu bilinmektedir. Ancak, nüfus artışı, aşırı ve bilinçsiz avcılık ve çevresel olumsuz etkenler maalesef doğal balık kaynaklarının hızla azalmasına, hatta bazı türlerin neslinin tükenmesi riskine yol açmıştır. Gelenen bu noktadan sonra bazı tedbirler alınmaya çalışılsa bile doğal balık stoklarının hiçbir zaman istenilen seviyede artmayacağı, doğal balık stokların giderek azalması ile ortaya çıkan açığın ancak kültür balıkçılığı ile kapatılabileceği yine uzmanlarca belirtilen önemli bir husustur. Bu durum, su ürünleri yetiştiriciliğinin dünya için vazgeçilmez bir faaliyet olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Günümüzde dünya su ürünleri üretiminin yaklaşık % 40'lık kısmı yetiştiricilikle elde edilmektedir. Yapılan bilimsel araştırmalara göre, önümüzdeki yıllarda su ürünlerine olan yatırımın daha da genişleyerek artacağı, 2030 yılında yetiştiricilik yoluyla elde edilen su ürünleri miktarının avcılıkla elde edilen su ürünleri miktarına eşit olacağı ve uzun vadede yetiştiricilik sektörünün avcılık sektörünü geçeceği tahmin edilmektedir.

Bu da dünyadaki denizlerin ve iç suların önemini her geçen gün artırmakta ve su ürünleri yetiştiriciliğini geleceğin sektörü olarak göstermektedir. Ancak, sürdürülebilirlik için çevresel açıdan alınacak tedbirlerle su kaynaklarının korunması ve planlı kullanımı önemli ve gereklidir.

FAO yetkililerince, son on yıl da dünya çapında en çok gelişen gıda üretim sektörünün su ürünleri yetiştiricilik sektörü olduğu belirtilmiştir.

Su ürünleri yetiştiriciliğinin geleceğin sektörü olarak gösterilmesinin, gıda üretimine alternatif kabul edilmesinin temel nedenlerini aşağıdaki beş ana başlık altında açıklayabiliriz.

1-Gıda İhtiyacı,

Dünya nüfusu hızla artmaktadır. Şu anda 7 milyar olan dünya nüfusunun gelecek 20 yılın sonunda 8 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Artan nüfusa karşılık insanların gıda kaynaklarında önemli azalma olmuştur. Uzmanlar, insanların gıda ihtiyacını ve özellikle kaliteli protein ihtiyacını karşılamada su ürünleri yetiştiriciliğini (kültür balıkçılığı) önemli alternatif bir kaynak olarak görmekte ve geleceğin sektörü olarak kabul etmektedir.

2- Doğal stokların azalması,

Aşırı ve bilinçsiz avcılığın yanısıra çevresel felaketler nedeniyle dünya doğal su kaynakları ve dolayısıyla balık stokları devamlı azalmaktadır. Hatta birçok tür yok olma tehlikesi altındadır. Su ürünleri yetiştiriciliğinin gelişmesi ile doğal su kaynaklarında av baskısı azalacaktır. Bunun sonucunda doğal kaynaklar korunmuş olacak ve doğal türlerde bir zenginleşme başlayacaktır.

3- Gıda değerinin yüksek olması,

İnsanların beslenmesinde ve gelişmesinde hayvansal proteinin önemi büyüktür. Ancak, günümüzde Türkiye dahil bir çok ülkede protein açığı vardır. Su ürünleri iyi kalitede protein ihtiva eden, A, D, B ve K vitaminleri ile kalsiyum, fosfor ve zengin mineralleri içeren önemli bir besin kaynağıdır. İnsanların ihtiyaç duyduğu kaliteli proteinin elde edilmesinde su ürünleri yetiştiriciliğinin önemli katkısı olacaktır. Bu nedenle önümüzdeki yıllarda kültür balıkçılığının daha da gelişeceği beklenmektedir. Yetiştiricilik yapmaya uygun su kaynakları olan ülkelerin en azından kendi insanların kaliteli ve yeterli protein ihtiyacını karşılamak adına çok şanslı oldukları, ülkemizin bu şansı ülkeler arasında yer aldığı bilinmektedir.

4- Ekonomik değerinin yüksek olması ve ülke ekonomisine katkısı,

Yetiştiricilik faaliyetiyle atıl su alanları ülke ekonomisine kazandırılarak küçümsenmeyecek değer ve istihdam elde edilmektedir. Dünyada gıda ihtiyacının artmasının yanında, gelişmiş toplumlarda yeterli ve sağlıklı beslenme bilincinin gelişmesi, kaliteli protein kaynağı olan su ürünlerine talebi artırmıştır. Üstelik bazı tarımsal faaliyetlerle mukayese edildiğinde su ürünlerinde karlılık oranı daha yüksektir.

Kültür balıkçılığı denizlerde, iç sularda kurulu üretim tesislerinin yanısıra, yavru balık yetiştirme tesisleri (kuluçkahaneler), ürün işleme tesisleri, paketleme tesisleri, yan ürün değerlendirme tesisleri, gemi, ağ yapım atölyeleri, kafes, havuz ve diğer lojistik tesisleri ile ülke ekonomisinde dinamik, önemli bir bütünü oluşturmaktadır.

5- İç ve Dış ticaret hacminin yüksek olması,

Bazı ülkeler, su ürünleri kaynaklarının yetersiz olması nedeniyle bu ihtiyacını ithalat yoluyla karşılamaktadır. Ayrıca, gelişmiş toplumların sağlıklı ve kaliteli beslenmek için su ürünlerine olan talepleri her geçen gün artmaktadır. Oluşan bu talebin yanısıra, uluslararası standartlara sahip modern ve kapasiteli işleme ve paketleme tesislerin devreye girmesi, lojistik ağının gelişmesi ve genişlemesi ile su ürünlerinin iç ve dış pazarlarda satış şansı hem artmış hem de kolaylaşmıştır.

DÜNYA SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ

Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) tarafından 2012 yılında dünya su ürünleri üretimi 158 milyon ton olarak açıklanmıştır. Bu üretimin 136,2 milyon tonu insan gıdası olarak, kalan 21,7 milyon tonu ise gıda dışı olarak kullanılmaktadır. Dünya su ürünleri üretiminde Çin 52 milyon ton ile birinci sırayı almaktadır. Aynı dönem Avrupa Birliği'nin su ürünleri üretim miktarı ise 15.305.000 ton seviyesindedir.

ÖNEMLİ ÜLKELER İTİBARIYLA AVCILIK VE YETİŞTİRİCİLİK MİKTARLARI (2012) (Bin Ton)

ÜLKE	AVCILIK	YETİŞ.	TOPLAM	ÜLKE	AVCILIK	YETİŞ.	TOPLAM
ÇİN	16.167	41.108	57.275	MEKSİKA	1.575	144	1.719
HİNDİSTAN	4.863	4.209	9.072	MISIR	354	1.018	1.371
ENDONEZYA	5.814	3.068	8.081	BREZİLYA	843	707	1.550
VİETNAM	2.622	3.085	5.707	İSPANYA	930	264	1.194
ABD	5.128	420	5.548	TAYVAN	851	310	1.162
JAPONYA	3.644	633	4.277	FAS	1.171	1,5	1.172
PERU	4.842	72	4.914	KANADA	928	161	1.089
RUSYA FED.	4.331	145	4.476	İZLANDA	1.450	7.5	1.457
BURMA	3.579	885	4.464	ARJANTİN	812	3	815
NORVEÇ	2.151	1.321	3.472	İNGİLTERE	631	203	834
ŞİLİ	2.573	1.071	3.644	İRAN	542	297	839
FİLİPİNLER	2.322	791	3.313	TÜRKİYE	432	212	645
TAYLAND	1.835	1.234	3.088	FRANSA	425	204	630
BENGLADES	1.515	1.726	3.262	İTALYA	200	163	363
KORE	1.670	484	2.155	PORTEKİZ	223	3	226
MALEZYA	1.477	284	1.719	YUNANİSTAN	60	137	197

Kaynak: FAO

YILLAR İTİBARIYLA DÜNYA SU ÜRÜNLERİ ÜRETİM MİKTARI (Milyon Ton)				
YIL	AVCILIK	YETİŞ.	TOPLAM	
2000	90.0	32.0	122.0	
2002	88.0	38.0	126.0	
2004	92.0	40.0	132.0	
2006	89.0	50.0	139.0	
2008	90.0	52.0	142.0	
2010	88.6	59.7	148.5	
2011	93.7	62.1	155.8	
2012	91.3	66.6	157.9	

Kaynak: FAO

2012 yılı verilerine göre dünya su ürünleri yetiştiricilik miktarı 66,6 milyon ton olup, Çin bu üretiminin yaklaşık % 63 ünü karşılayan lider ülke konumundadır. Çin'i sırasıyla, Hindistan, Vietnam, Endonezya, Tayland, Bangladeş ve Norveç izlemektedir.

DÜNYA KÜLTÜR BALIĞI ÜRETİMİ (milyon ton)		
	2011	2012
İç Sular	38.7	41.9
Deniz	23.3	24.7
TOPLAM	62.0	66.6

Kaynak: FAO

DÜNYADA YETİŞTİRİCİLİĞE ESAS TÜRLER	
Balık	151 tür
Kabuklu	39 tür
Yumuşakça	72 tür

Kaynak : FAO

FAO'nun 2012 verilerine göre, AVRUPA BİRLİĞİ'nin küresel yetiştiricilikteki payı % 4,3 oranındadır. Avrupa ülkeleri arasında en büyük üretici Norveç olup üretimi 1.321 bin tondur. Daha sonra sırasıyla İspanya 264 bin ton, Fransa 204 bin ton, İngiltere 203 bin, İtalya 163 bin ton, Yunanistan 137 bin ton gelmektedir.

Türkiye'nin 2012 yılı üretimi 212 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ülkemizde yetiştirilen ürünlerinin önemli bir kısmı AB ülkelerine ihraç edilmektedir. Üstelik Bazı AB ülkeleri (Yunanistan, İspanya, İtalya) üretimde ve ihracatta önemli rakibimiz konumundadır.

AB ÜLKELERİNDE YETİŞTİRİCİLİK ÜRETİM MİKTARI (Bin Ton)	
Norveç	1.321
İspanya	264
Fransa	204
İngiltere	203
İtalya	163
Yunanistan	137
TÜRKİYE	212

Kaynak: FAO

ÜLKEMİZDE SU ÜRÜNLERİ

Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada konumunda bulunan Türkiye' nin 8.333 km'lik kıyı şeridi ve 177.714 km uzunluğunda akarsuları bulunmaktadır. Deniz ve iç su kaynaklarımızın toplam yüzey alanı 25 milyon hektar olup, bu rakam ülkemizin toplam tarım alanlarına yakın durumdadır. Ülkemizin bu potansiyeli dikkate alındığında balıkçılık alanlarının etkin kullanılması büyük önem taşımaktadır. Ancak, ülkemiz balıkçılığının sosyo ekonomik yapısına baktığımızda bu alanların etkin kullanılmadığı açıkça görülmektedir.

Su ürünleri, insanların iyi kalitede protein ihtiyaçlarını karşılamaları için önemli bir kaynaktır. Ülkemizin protein ihtiyacını karşılayabileceği zengin balık kaynakları olmasına rağmen, halkımızda balık tüketim alışkanlığı yaygın olmadığı için ülkemiz bu kaynaktan yeterince faydalanamamaktadır.

Dünyada kişi başı ortalama balık tüketimi 19,2 kg, Avrupa Birliği'nde ortalama 24 kg, İspanya'da 40 kg, Yunanistan'da 23,1 kg, Fas'ta 28 kg, Mısır'da 11,2 kg, Tunus'ta 9,3 kg, iken Türkiye'de kişi başı yıllık ortalama balık tüketimi 7,6 kg. olup dünya ortalamasının çok altındadır. Üstelik ülkemiz su ürünleri tüketiminin özellikle sahil şeridinde yaygın olduğu, iç kesimlerde tüketimin çok daha düşük olduğu belirlenmiştir. (Kişi başı yıllık tüketim Karadeniz Bölgesi 25 kg. İstanbul, İzmir Ankara gibi büyük şehirlerde 16 kg. Doğu ve Güney doğu Anadolu Bölgemizde 0.5 kg. dır.)

ÜLKEMİZ SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

Türkiye'nin toplam su ürünleri üretimi 2008 yılında 646 bin ton, 2009 yılında 622 bin ton, 2011 yılında 704 bin ton ve 2012 yılında 645 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılı üretimin 432.000 tonu avcılık yoluyla, 212.000 tonu ise yetiştiricilik yoluyla elde edilmiştir. Yetiştiriciliğin de 111.557 tonu iç su yetiştiriciliğinden, 100.803 tonu da deniz yetiştiriciliğinden elde edilmiştir.

TÜRKİYE SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (Ton)		2011	2012
	2010		
Avcılık	485.939	514.755	432.444
Yetiştiricilik	167.141	188.970	212.805
TOPLAM	653.080	703.725	645.249

Kaynak : TÜİK

YIL	MİKTAR(TON)	TÜRKİYE KÜLTÜR BALIĞI ÜRETİM MİKTARI
2001	67.244	
2002	61.165	
2003	79.943	
2004	93.900	
2005	118.277	
2006	128.943	
2007	139.873	
2008	152.186	
2009	158.729	
2010	167.141	
2011	188.790	
2012	212.805	
2013	233.394	

TÜRLERE GÖRE ÜLKEMİZDE BALIK YETİŞTİRİCİLİĞİ								
YILLAR	SAZAN	ALABALIK (İçsu)	ALABALIK (Deniz)	ÇİPURA	LEVREK	MİDYE	DİĞER	TOPLAM
2001	687	36.827	1.240	12.939	15.546	5	-	67.244
2002	590	33.707	846	11.681	14.339	2	-	61.165
2003	543	39.674	1.194	16.735	20.982	815	-	79.943
2004	683	43.432	1.540	20.435	26.297	1.513	-	93.900
2005	571	48.033	1.249	27.634	37.290	1.500	2.000	118.277
2006	668	56.026	1.633	28.463	38.408	1.545	2.200	128.943
2007	600	58.433	2.740	33.500	41.900	1.100	1.600	139.873
2008	629	65.928	2.721	31.670	49.270	196	1.772	152.186
2009	591	75.657	5.229	28.362	46.554	89	2.247	158.729
2010	403	78.165	7.079	28.157	50.796	340	2.201	167.141
2011	207	100.790	7.697	32.187	47.013	5	1.442	188.790
2012	222	111.335	3.234	30.743	65.512	-	1.364	212.805
2013	146	122.873	5.186	35.701	67.918	-	1.575	233.394

Kaynak: TÜİK

Stratejik konumu, iç-dış pazarlardaki büyüme potansiyeli, Türkiye'yi global akuakültür pazarında büyük bir güç haline getirmektedir. 2001-2013 yılları arasındaki on yıl içerisinde Türkiye'nin kültür balığı üretiminin 67.244 ton'dan 233.394 ton seviyesine ulaşmış olması bu gelişmeyi net olarak ifade etmektedir. 2013 yılı itibariyle ülkemiz, dünyanın en büyük çipura-levrek üreticisi unvanına sahip olmuştur. Özellikle; alabalık, çipura ve levrek üretimindeki hızlı büyüme trendinin devam edeceği öngörülmektedir.

Akuakültür sektörü bugün Türkiye ekonomisinin de yükselen yıldızı olarak nitelendirilmektedir. Çünkü ülkemizin GSYİH'sını ivmelendirme ve mevcut cari açığı azaltma açısından ciddi bir potansiyele sahiptir. Bugün gelinen noktaya baktığımızda, Türkiye kültür balıkçılığı sektörünün umut ve gelecek vadeden bir sektör olduğu açıktır. Özellikle Ege Bölgesi kültür balıkçılığı alanında ülkemizin en stratejik konumdaki bölgeleridir.

Ülkemiz balıkçılık sektörünün yaklaşık olarak doğrudan 50 bin kişiye, dolaylı olarak da 200 bin kişiye, sadece kültür balıkçılığının ise 25 bin kişiye istihdam sağladığı bilinmektedir.

Aşırı ve bilinçsiz avcılığın yanısıra, çevresel olumsuz etkiler nedeniyle dünyada olduğu gibi ülkemiz doğal su ürünleri kaynakları da her geçen gün azalmaktadır. Buna karşılık, Ülkemizde 1984 yılında başlayan kültür balıkçılığı ise giderek gelişmektedir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, Türkiye kültür balığı üretimini Çin ve Hindistan'dan sonra en hızlı artıran 3. ülke olarak açıklamıştır.

Ülkemiz kültür balıkçılığının devamlılık arz etmesi de ülkemiz su kaynaklarının yeterli, temiz ve planlı kullanılmasına bağlıdır. Şu anda bu avantaja sahip olan ülkemizde ileriye dönük ciddi planlamalar yapılarak çevresel tedbirler alınarak su kaynaklarımızın korunması ve planlı kullanımı sağlanmalıdır.

Ülkemizde son yıllarda yetiştiricilik sistemlerinde önemli gelişmeler olmuş, rakibimiz olan birçok ülkeden daha modern ve ileri teknolojiler kullanılmaya başlanmıştır. Denizlerdeki balık

çiftliklerinin açık ve derin sulara taşınması buradaki şartlara uygun yeni tekniklerin kullanılmasını zorunlu kılmış, buna bağlı olarak kafes boyutlarında ve yapılarında, ağ sistemlerinde, yemleme sistemlerinde dünya standartlarının üzerinde bir teknoloji uygulanarak iyileştirmeye gidilmiştir.

Ülkemizde,

- Denizlerde Baraj göllerinde ve göllerde ağ kafeslerde entansif yetiştiricilik,
- Beton havuz ve fiberglas havuzlarda entansif yetiştiricilik
- Toprak havuz ve göllerde yarı – entansif yetiştiricilik,
- Kapalı devre sistemlerde yetiştiricilik,

yapılmaktadır.

2013 verilerine göre Ülkemizde su ürünleri yetiştiricilik tesis sayısı 2.353 adet olup, bunun 1935 adedi içsularda, 418 adedi ise denizlerde kuruludur. Deniz kültür balıkçılığı faaliyeti yoğun olarak Ege Denizinde Muğla ve İzmir kıyı şeridinde yapılmaktadır. Bunun dışında Karadeniz’de Trabzon, Ordu ve Samsun, Akdeniz’de Hatay, Antalya ve Mersin, Marmara’da çok az Çanakkale ve Balıkesir kıyı şeridinde üretim yapılmaktadır.

TÜRKİYE FAAL BALIK ÇİFTLİĞİ SAYISI (Adet) 2013		Proje kapasitesi Ton/Yıl
Karasal içsu	1.935	245.166
Deniz	418	217.494
TOPLAM	2.353	462.660

İZMİR- FAAL BALIK ÇİFTLİĞİ SAYISI (Adet) 2013	
Orkinos	6
Çipura, Levrek ve diğer türler	61
Midye	-
Alabalık	7
TOPLAM	74

MUĞLA- FAAL BALIK ÇİFTLİĞİ SAYISI (Adet) 2013	
Deniz	101
Karasal içsu	151
TOPLAM	251

Kaynak: GTHB/Balıkçılık ve su Ürünleri Genel Müdürlüğü

Ülkemizde deniz kültür balıkçılığı olarak en çok üretimi yapılan balık cinsi levrek ve çipuradır. Daha sonra gelen önemli ekonomik cinsler ise, granyoz, sinarit, trança, mercan.

Yetiştiricilikle elde edilen balıklar pazar taleplerine, çiftliklerin taahhüdüne en uygun olan gramaj ve boyda hasat edilmektedir. Bu süre genel olarak 13 ile 65 ay gibi bir zamanı kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle en erken hasat yaklaşık bir yılın sonunda yapılmaktadır.

Örnek olarak;

LEVREK BALIĞI için ağırlık, yetiştirme süresi aşağıdaki şekildedir

Hasat Ağırlığı (Gr)	Yetiştirme Süresi (Ay)
300-400	18-24
400-600	24-28
600-800	28-30
800-1000	30-40
1000-1500	40-50
1.500-2000	40-65

ÇİPURA BALIĞI için ağırlık, yetiştirme süresi aşağıdaki şekildedir

Hasat Ağırlığı (Gr)	Yetiştirme Süresi (Ay)
300-400	13-14
600-700	22-24
800-1000	26-30
1000-1500	30-36

2012 YILI İLLERE GÖRE ÜLKEMİZ ÇİPURA ve LEVREK ÜRETİMİ (Ton)		
	ÇİPURA	LEVREK
Muğla	21.500	45.500
İzmir	8.500	17.000
Hatay	502	601
Trabzon	-	297
Ordu	-	600
Mersin	110	210
Antalya	538	496
Samsun	-	869
Aydın	87	413
Balıkesir	12	15
Çanakkale	2	5

TÜİK

2012 verilerine göre,

- Muğla Bölgesinin toplam Kültür balığı üretimi (Ağırlıklı üretim Levrek, Çipura, Alabalık) 81.048 Ton.
- İzmir Bölgesinin toplam kültür balığı üretimi (Ağırlıklı Levrek, Çipura) 26.838 Ton

2012- İllere göre Alabalık Üretimi (Ton)

Elazığ	15.000
Muğla	14.000
Burdur	9.180
Kayseri	8.603
Malatya	4.677
Sivas	4.675
Şanlıurfa	4.126
Denizli	3.370

Aydın	3.245
Isparta	2.950
Kahramanmaraş	2.834
Tokat	2.739
Trabzon	2.623
Antalya	2.581
Afyon	2.276
Kütahya	2.021
Van	1.847
Tunceli	1.750
Samsun	1.701
Karaman	1.571
Gümüşhane	1.450
Adana	1.393
Diyarbakır	1.329
Gaziantep	1.164
Manisa	1.149
Diğer	24.619

TÜİK

Yavru balık üretimi:

Yavru balık üretiminde de son yıllarda önemli gelişmeler olmuştur. Sektör, ilk yıllarında doğadan yakalanan yavru balıkları kafeslere veya havuzlara alarak besleyip pazara sunmakta idi. Doğadan yavru balık yakalanmasının yasaklanması, ithalatın maliyetli ve prosedürünün zor olması nedeniyle ülkemizde kuluçkahane yatırımları da hız kazanmış ve gelişerek belli bir üretim potansiyeline ulaşmışlardır.

Ülkemizde faal durumda 17 adet deniz balık yavrularını üreten, 43 adet de alabalık yavrularını üreten tesis vardır. Bu tesisler son derece modern otomatik su, kalite kontrol ve yemleme sistemlerine sahiptir. Deniz kuluçkahaneleri İzmir, Muğla, Antalya ve Çanakkale kıyı şeridinde, İç sulara ait kuluçkahaneler ise, yoğun olarak Muğla, Aydın, Kayseri, Elazığ, Bilecik, Kahramanmaraş, Trabzon illerinde kuruludur. Bu tesisler, sektörün yavru balık ihtiyacını karşıladıkları gibi belli bir miktarını ihraç ederek ülkemize döviz kazandırmaktadırlar.

Su ürünleri yem sanayi:

Ülkemiz su ürünleri yetiştiriciliğinde son yıllarda yakalanan gelişme ve bunun sonucunda 350 Bin tona ulaşan üretim dikkate alındığında, yaklaşık 275-300 bin ton civarında balık yemine gereksinim olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde şu anda faal durumda olan 11 adet balık yemi fabrikası bulunmaktadır. Yakın bir zamanda 2 firma daha üretime başlayacak olup bu sayı 13 e çıkacaktır. Bazıları yabancı yatırım olarak kurulmuş ve faaliyet göstermektedir. Ülkemizde üretilen yemlerin çoğu ekstruder yem olup, bu yemler sindirilebilir ve çözünebilirlik özelliğindedir. Yemlerin yapımında canlıların üzerinde herhangi bir olumsuz etki yapmayan, insan sağlığına zararlı olmayan hammaddeler kullanılmaktadır.

Ülkemiz su ürünleri dış ticareti:

Ülkemiz su ürünleri sektörü, halkımızın kaliteli protein ihtiyacını karşılamının yanısıra üretiminin önemli bir kısmını ihraç ederek ülkemiz ekonomisine değer katmaktadır. Üstelik önemli dış pazarlarımızdan olan Avrupa Birliği'ne ülkemizden ihraç edilen hayvansal ürünün su ürünleri ve ağırlıklı olarak kültür balığı olması da sektör adına gurur vericidir.

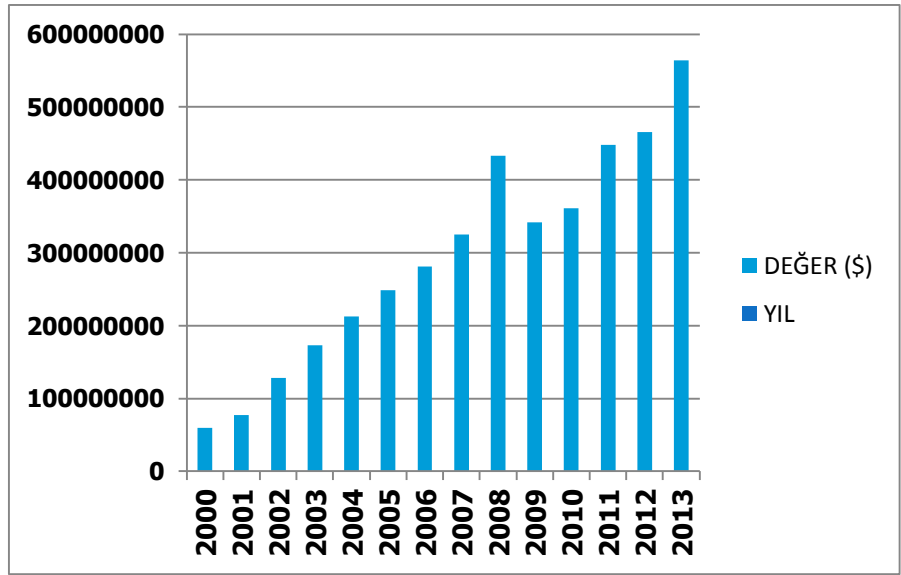
Avrupa Birliği'nin, hayvansal ürün ithalatında öngördüğü insan sağlığına elverişli kalite ve standartların ne kadar hassas ve kritik değerleri içerdiğini ve bizim bu ürünümüzü AB ihraç

edebildiğimizi dikkate alırsak, ülkemiz kültür balıklarının insan sağlığına elverişli kalite ve standartlarda üretildiğinin ve tereddütsüz tüketilebileceğinin en önemli ispatı olacaktır.

Diğer önemli bir husus da, Ülkemizden AB'ye su ürünleri ihraç eden firmalarımızın işleme ve paketleme tesislerinin AB yetkililerince ve Ülkemiz Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından denetlenerek onaylanmış ve AB Resmi Gazetesinde yayınlanmış olma özelliğini taşımalarıdır.

TÜRKİYE SU ÜRÜNLERİ İHRACATI (\$)

2000	59.655.648
2001	77.435.510
2002	128.171.494
2003	173.398.745
2004	212.733.138
2005	248.569.917
2006	280.930.601
2007	324.682.032
2008	433.212.400
2009	341.507.374
2010	360.773.733
2011	447.823.191
2012	465.335.302
2013	564.199.213

TÜRKİYE ÜLKELER BAZINDA SU ÜRÜNLERİ İHRACATI (\$)

ÜLKE	2012	2013
HOLLAN	83.678.869	110.936.872
ALMANYA	67.504.856	78.402.998
İTALYA	61.190.908	64.385.512
JAPONYA	55.438.886	37.150.592
RUSYA FED.	20.669.939	32.665.193
BİRLEŞİK KRALLIK	24.254.163	32.614.541
FRANSA	20.038.072	23.527.942
İSPANYA	16.263.534	22.918.836
LÜBNAN	18.362.994	20.905.497
LİBYA	4.044.607	15.854.811
IRAK	8.085.980	14.413.073
POLONYA	7.330.993	11.697.198
ABD	8.366.126	11.629.947
GÜNEY KORE CUM.	8.086.295	7.365.711
ROMANYA	4.213.081	7.076.891
DİĞER	57.806.000	72.653.601
T O P L A M	465.335.302	564.199.213

Kaynak: EİB

Ülkemiz su ürünleri ihracatına konu cinsleri, Balıklar, Kabuklular, Yumuşakçalar oluşturmaktadır. Bu ürünler, taze soğutulmuş, (bütün veya fileto), dondurulmuş (bütün veya fileto), tütsülenmiş, konserve edilmiş veya canlı şekilde ihraç edilmektedir.

En önemli dış pazarımızı AB ülkeleri oluşturmaktadır. AB ye en çok ihraç ettiğimiz balık cinsi Çipura ve Levrektir. AB ülkelerinden İspanya, İtalya, Yunanistan aynı zamanda deniz kültür balığı üretiminde rakibimiz konumundadır.

Önemli diğer bir pazarımızda Japonya'dır. Üyesi bulunduğumuz Atlantik Orkinos Balıklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Komisyonu (ICCAT) tarafından Ülkemize tanınan kota dahilinde avcılıkla elde edilen ve daha sonra doğal besiyeye alınan orkinos balıklarının tamamına yakını Japonya'ya ihraç edilmektedir.

Ülkemiz aynı zamanda bazı su ürünlerini ithal etmektedir. 2012 yılı verilerine göre ülkemiz su ürünleri ithalatı 176.496.516 \$. Dır. 2013 yılı ithalat miktarı ise 188.068.388 \$ dır

2012- ÜLKEMİZİN EN ÇOK SU ÜRÜNLERİ İTHALATI YAPTIĞI ÜLKELER

NORVEÇ	83.065.222	GÜNEY KORE	3.162.606
İZLANDA	8.894.673	VİETNAM	5.857983
İSPANYA	8.574.086	ABD	4.151.183
HİNDİSTAN	6.690.470	ENDONEZYA	3.407.026
FAS	6.310.991		

Kaynak: TÜİK

ÜLKEMİZ KÜLTÜR BALIKÇILIĞINDA YAŞANAN ÖNEMLİ SORUNLAR

BALIK ÇİFTLİKLERİNİN ŞU ANDA KULLANMAKTA OLDUKLARI, ANCAK İMAR İZİNİ ALINAMADIĞI İÇİN KAÇAK OLARAK DEĞERLENDİRİLEN DERME ÇATMA YAPILARDAN OLUŞAN KIYI LOJİSTİK TESİSLERİNİN VE İSKELELERİN YASAL HALE GETİRİLMESİNE İMKAN VEREN BİR DÜZENLEMeye ACİLEN İHTİYAÇ VARDIR.

Balık çiftliklerinin, 2007 yılında kıyıda uzak açık deniz alanlarına taşınmış olması ve buradaki fiziki şartların zorluğu nedeniyle, çiftliklerde hizmet için kullanılan teknelerin boyutları büyümüş ve sayıları artmıştır. Aynı zamanda çiftliklerin üretim kapasitelerinde ve istihdam edilen personel sayısında da artış meydana gelmiştir.

Çiftliklerin açık denizlere alınması ile ilgili bu uygulama sırasında ve sonrasında, sektörün bazı önemli altyapı ihtiyaçlarını karşılayacak gerekli düzenlemeler mevzuatta yapılmamıştır.

Bunların başında da karasal lojistik tesis ve iskele ihtiyaçları gelmektedir. Bu ihtiyaçların şu ana kadar karşılanmamış olması, zaman içerisinde sektörde üretim aşamasında ciddi sıkıntılara ve mağduriyete neden olmuştur. Hatta bu altyapı eksikliğinden dolayı faaliyet aşamasında kazalar yaşanmış ve can kayıpları dahi meydana gelmiştir.

Sektör, bu gerçeklerden yola çıkarak ve de haklı olarak, balık çiftliklerinin lojistik tesis ve iskele ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik ilgili makamlar nezdinde muhtelif zamanlarda girişimlerde bulunmuş ise de, maalesef bugüne değin müspet bir sonuç alamamıştır.

Bu süreçte, balık çiftlikleri zorunlu ve önemli bazı faaliyetlerini yürütebilmek için kendi imkanlarıyla kıyılarda oluşturmuş oldukları veya önceki yıllarda balık çiftliklerinin kıyıya yakın ve kapasite olarak küçük oldukları dönemde kullandıkları derme çatma yapı ve iskeleleri kullanmak zorunda kalmışlardır.

Ancak söz konusu yapılar, yetkililerce kaçak olarak nitelendirilerek bazılarının yıkımı yoluna gidilmiş, bazı çiftliklere de yıkımından önce faaliyetlerini sonlandırmaları yönünde kısa süreler verilmiş, üstelik firmalara ciddi cezalar kesilmiş ve bazı üretici firmaların yetkilileri hakkında Ceza Mahkemeleri'nde davalar açılmıştır.

Bu koşullar altında balık çiftliklerinin üretim faaliyetlerini sürdürmeleri neredeyse imkânsız hale gelmiştir.

Fiziki şartları oldukça zor olan açık deniz alanlarında bulunan balık çiftliklerinin,

- Yem depolamak, malzeme, alet vb. donanımı bulundurmak, çalışan personelini barındırmak ve personelin insani ihtiyaçlarını karşılamak için iskeleye bitişik bir noktada konumlanmış lojistik tesise,
- Ayrıca, çiftliklerle lojistik tesis arasında günlük faaliyetleri sürdürmek için kullanılan teknelerin mal yükleyebileceği, boşaltabileceği ve barınabileceği uygun boyutta iskeleye veya rıhtıma ihtiyaçları vardır.

Balık çiftliklerinde yürütülen faaliyetler benzerlik gösterse de, üretim bölgelerinin coğrafi şartlarının değişik olması, firmaların yapısı, karasal konumu nedeniyle bu faaliyetlerin yürütülmesinde bazı çiftliklerde zorluk ve risk derecesi artmakta, süreç, kullanılan tekne, alet ve donanım bakımından bazı farklılıklar göstermektedir. Bu itibarla lojistik alan ve iskele ihtiyacı ve bunun karşılanması konusunda her bölgenin kendi içerisinde değerlendirilmesi daha sağlıklı ve doğru olacaktır.

Ayrıca, lojistik tesislerin ve iskelelerin mümkün olduğunca balık çiftliklerine en yakın noktada bulunması (azami 5 km. civarında olması), başta acil durumlarda müdahale edebilmek, maliyetleri makul seviyede tutabilmek, çiftliğin güvenliğini sağlamak, bunlardan daha da önemlisi personelin can güvenliği içerisinde çiftliğe ulaşılmasını temin etmek gibi birçok husus önemli ve gereklidir.

Sonuç olarak, ülkemiz deniz kültür balıkçılığı sektörünün çevreyle uyumlu sürdürülebilir bir yapıda devamlılığı için gerekli olan ve acil ihtiyaç duyulan karasal lojistik tesis ve iskelelerin yapımına ve kullanımına imkan veren yasal düzenlemenin sağlanması sektörün en önemli ve haklı beklentisidir.

ELVERİŞSİZ HAVA VE DENİZ ŞARTLARINDA AŞILAMA, BOYLAMA, HASAT, KAFES ONARIM VE BAKIMI GİBİ ÖNEMLİ VE ZORUNLU FAALİYETLERİN KIYIYA YAKIN VEYA KORUNAKLI ALANLARDA YAPILABİLMESİNE İMKAN VEREN YASAL DÜZENLEMeye ACİLEN İHTİYAÇ VARDIR.

Elverişsiz hava ve deniz şartları balık çiftliklerinde aşılama, boylama hasat, kafes bakımı ve onarımı gibi günlük önemli ve zorunlu faaliyetlerinin aksamasına, beklenmedik kazalara neden olabilmekte, en önemlisi çalışan personelin can güvenliği için risk yaratabilmektedir.

Bu nedenle balık çiftlikleri bu zorunlu ve önemli faaliyetlerinde özellikle de aşılama ve boylama faaliyetlerinde mümkün olduğunca uygun hava ve deniz şartlarını gözetmektedir. Ancak hava durumu ve rüzgâr raporlarına göre İzmir bölgesinde Haziran-Ağustos-Temmuz aylarını kapsayan üç aylık dönemde ancak 24 günlük sürenin sakin geçtiği bilinmektedir. Bu sebeple, firmalar aşılama ve boylama başta olmak üzere, günlük önemli faaliyetlerini yerine getirebilmek için bölgelerinde bulunan yakın korunaklı alanları kullanmak durumunda kalmaktadır.

Olumsuz hava ve deniz şartlarında bu faaliyetler için elleçleme tabir edilen bu kafeslerin geçici olarak kıyıya yakın bölgelerde veya kuytu alanlarda tutulmaları için gereği olsa da, zaman zaman bu durum farklı bir operasyonmuş gibi algılanıp şikayet konusu olabilmekte, bu yüzden çiftliklere ciddi parasal cezalar ve yaptırımlar uygulanabilmektedir. Bu yöndeki baskı çiftliklerde mutlak yapılması gereken işleri aksatmakta ve maddi olarak ciddi sıkıntılar yaratmaktadır.

Sonuç olarak; Kıyıdan uzak mesafede kurulu balık çiftliklerinde aşılama, boylama, hasat, kafes-ağ bakımı, onarımı gibi önemli ve mutlak faaliyetler için kullanılan elleçleme kafeslerinin kıyıya yakın bölgelerde veya kuytu alanlarda tutulmalarına imkan veren yasal düzenlemeye acilen ihtiyaç vardır.

24.01.2007 TARİH, 26413 SAYILI HASSAS ALAN TEBLİĞİNDE ÖN GÖRÜLEN AKINTI HIZI VE MESAFE KRİTERLERİN UYGULANMASINDAN DOĞAN SIKINTILAR.

Yürürlükte bulunan mevzuata göre, balık çiftliklerinde

Kıyıda uzaklık en az ≥ 1.111 metre (0,6 mil) ,

Derinlik ≥ 30 metre

Akıntı Hızı $\geq 0,1$ m/sn

zorunluluğu bulunmaktadır.

Neticeye hiç bir etkisi bulunmayan, "Denizlerde Balık Çiftliklerinin Kurulamayacağı Hassas Alan Niteliğindeki Kapalı Koy ve Körfez Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ" deki "0,1m/sn" den büyük akıntı hızı kriterine ilişkin düzenleme kaldırılmalıdır.

Bu kriterin kaldırılması halinde dahi balık çiftliklerinin mevcut yerlerinde bir değişiklik olmayacağı hususu Bakanlıkların kayıtları ile sabittir. Şu ana kadar balık çiftliklerinin derinlik ve mesafe kriterine göre belirlenen yerlerinde bu akıntı hızı hep sağlanmıştır.

Ancak, akıntının yönü ve hızı değişkendir. Deniz yüzeyinde farklı bir istikamette olan akıntının yönü, derinlik arttıktan sonra ters yöne dönebilmekte ve böylece akıntının yönü yüzeyde ve aşağılarda farklı olabilmektedir. Keza akıntının hızı da derinliğe göre farklılıklar arz etmektedir. Hatta akıntının yön değiştirdiği derinlik sınırında akıntı hızı "0" değerine yaklaşabilir. Bu durgunluk sınırının biraz altında ve biraz yukarısında farklı bir akıntı hızı ölçülebilir. Diğer yandan akıntının gün içinde mutlaka yön değiştirdiği, bu yön değişiminde akıntı hızının sıfıra eşitlendikten sonra farklı bir istikamette yeniden hız kazandığı bilinen bir gerçektir.

Akıntı hızının, sağlıklı ölçülememesi, değişken olması, derinliğe, akıntının yön değiştirme zamanına bağlı olarak ölçüm yapıldığı anda yüksek, düşük ya da "0" değerine yakın çıkabilmesi büyük sıkıntılar yaratabilmektedir.

Tüm bunların ötesinde Türkiye dışındaki ülkelerde akıntı hızına bağlı olarak balık çiftliklerinin kurulmasının yasaklanmasına dair bir uygulamaya da rastlanmamaktadır.

Kıydan Uzaklığın 0,6 deniz milinden daha fazla olması gerektiği şeklindeki kriter için mesafenin anakaradan ölçülmesi esas getirilmelidir.

Ana karadan yapılan ölçüm sonucunda zaten açık denize çıkartılan balık çiftlikleri, açık denizde çiftliğin kurulacağı yerin yakınında, üzerinde hiçbir yerleşimin bulunmadığı küçük bir adacık bulunması halinde tekrar buradan da aynı mesafenin ölçülmesi sonucunda daha da açığa taşınmaktadır. Ege Denizindeki adacıkların bolluğu ve Yunanistan'la aradaki mesafenin kısalığı bu durumu daha da güçleştirmektedir.

Balık çiftliklerinin adacık temel alınarak yapılan ölçümle kıydan uzak mesafelere kurulması deniz seyrüsefer güvenliği ve çiftliğin güvenliği açısından da olumsuz sonuçlar doğurabilecektir. Nitekim son yıllarda bölgemizde yerleşik birkaç balık çiftliğine gemi çarpması sonucu yaşanan kazaların olduğu bilinmektedir.

Üzerinde hiçbir yerleşimin bulunmayan adacıkların etrafındaki su kütlesi sürekli hareket halinde olduğundan, adaya yakın bir yerde ancak her halükarda tebliğ gereği 30 metreden daha derinde (dolayısıyla adadan makul uzaklıkta) , bir balık çiftliğinin kurulmuş olması ötrofikasyon riski yönünden hiçbir ilave olumsuzluk yaratmayacaktır.

Şu anda uygulanan 0,6 deniz mili uzaklıkta dahi, çiftlikler 60-100 metre derinliklerde kurulmak zorunda kalmaktadır. Adalarda dikkate alınarak karadan neredeyse 4-5 km uzaklıklarda çiftlik kurulması istendiğinde, derinlikler mooring sistemin kurulamayacağı ya da zamanla kayabileceği çok büyük mesafelere ulaşmaktadır.

HASATI YAPILARAK -60 DERECEDE ŞOKLANAN ORKİNOS BALIKLARININ ÇİFTLİK BÖLGESİNDEN ÖZEL DONANIMLI KÜÇÜK TONAJLI YABANCI BAYRAKLI GEMİLERLE DIŞ PAZARA ESAS NAKLİYEYİ GERÇEKLEŞTİRECEK TÜRKİYE'DEKİ BİR LİMANDA BEKLEYEN BÜYÜK TONAJLI GEMİYE NAKLİYESİNE İZİN VERİLMEMESİ NEDENİYLE YAŞANAN SIKINTILAR.

Orkinos çiftliklerinde, balığın avlanması, beslenmesi, hasadı ve dış pazara sunulması belli bir program dahilinde yapılmakta, Orkinos hasat edildikten sonra şoklanmış halde dondurulmuş ürün taşımaya uygun gemilerle (REEFER SHİP) dış pazarlara nakledilmektedir. Ancak, ülkemizde şoklanmış orkinos taşımaya müsait donanımlı gemi olmadığı için bu operasyon yabancı bayraklı

gemilerle yapılmak zorundadır. Bölgemizde faaliyet gösteren Orkinos çiftliklerinden zaman zaman 1000 ton hasat söz konusu olabilmektedir. Çiftliklerde 300–400 tonluk partilerde yapılan hasat, hasadı yapan özel donanımlı işleme gemileri ile yakın bir limanda bekleyen esas nakliye gemisine taşınmaktadır. Ancak, ülkemiz mevzuatının “Yabancı bayraklı gemilerin Türk limanları arasında nakliye yapmasına izin vermemesi” nedeniyle çiftlik ile liman arasındaki taşımanın bu özel donanımlı gemilerle yapılmasına müsaade edilmemekte ve bu nedenle de kapasitesi dolan işleme gemileri Ülkemiz limanları yerine Yunanistan veya Malta limanlarında bekleyen ana gemilere transfer yapmak için buralara gitmek durumunda kalmaktadırlar. Bu nedenle çiftlikten ana gemiye kadar olan ara nakliyede mesafe uzadığı için önemli bir maliyet ve pazara sunmada önemli bir zaman kaybı ve de risk söz konusu olmaktadır. Bu operasyonun bir kısmının dış ülkede gerçekleşmesinden dolayı ülkemiz de liman hizmeti vb. kazançlardan mahrum kalmaktadır.

Sonuç olarak; Orkinos balığının hasat ve şoklanmış olarak nakledilmesi gerekliliği, ara nakliye ve alıcı pazarına yapılacak esas nakliyenin dondurulmuş gıda taşımaya uygun donanımlı gemilerle yapılması ve bu gemilere ülkemizin sahip olamaması gibi özel bir durum söz konusu olduğu dikkate alınarak, Kabotaj ile ilgili mevzuatta bu yönde bir değişikliğe gidilerek, ihracata yönelik olmak üzere, ülkemiz limanları arasında yabancı bayraklı gemilerin şoklanmış orkinos taşımaya izin verilmesi ile sektörde önemli bir sorun çözümlenmiş olacaktır.

1380 SAYILI SU ÜRÜNLERİ KANUNU’NUN SEKTÖRÜN DE GÖRÜŞLERİ ALINARAK REVİZE EDİLMESİNE İHTİYAÇ VARDIR.

1971 yılında 1380 sayılı ile yayınlanmış olan Su Ürünleri Kanunu’nda zaman içerisinde bazı değişiklikler yapılmış olsa da günümüz şartlarında maalesef yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizlikten dolayı da sektörde ve muhatap ilgili kurumlarda sıkıntı ve karmaşa yaşanmaktadır. Bu nedenle özellikle su ürünlerinin önemli bir faaliyetini oluşturan kültür balıkçılığında ulusal ve uluslararası boyutta yaşanan gelişmeler dikkate alınarak 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu’nda ve buna bağlı olarak başta Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliği olmak üzere ilgili diğer mevzuatta sektörün görüşleri de alınarak en kısa sürede mutlaka değişikliğe gidilmelidir.

SU ÜRÜNLERİ ÜRETİCİ BİRLİKLERİNİ DE KAPSAYAN 5200 SAYILI TARIMSAL ÜRETİCİ BİRLİKLERİ KANUNU’NUN VE DİĞER İLGİLİ MEVZUATIN ÜRÜN VE SEKTÖR BAZINDA DEĞERLENDİRMEYE GİDİLEREK YENİDEN DÜZENLENMESİNE ACİLEN İHTİYAÇ VARDIR.

5200 sayılı Kanun, ülkemizdeki tarımsal üretim faaliyetlerini “birlik” adı altında örgütleyen mevzuattır. Bu kanun dolayısıyla Su Ürünleri Üretici Birliklerini de kapsamaktadır.

5200 sayılı Kanun hazırlanırken, tarımsal faaliyetlerin yapısı, madde ve üretim özelliği, potansiyel gibi faktörler dikkate alınmadan genel bir yapıdan hareket edilmiştir. Yani narenciye üreticileri için de, su ürünleri üreticileri içinde de aynı esaslar uygulanmaktadır. Bu mevcut yapı su ürünleri üreticilerinin birlik adı altında bölgesel örgütlenmesinde ve merkezi örgütlenmesinde ciddi sıkıntılara ve karmaşaya neden olmaktadır.

Bu itibarla, söz konusu Kanunun kapsadığı tarımsal faaliyetlerin farklı özellikleri dikkate alınarak yeni bir değerlendirme ile daha uygun bir kanun hazırlanmasına, bu yeni kanun kapsamında su ürünleri üreticisi ve yetiştiricilerinin daha güçlü bir yapıda örgütlenmesine imkan veren, üreticisi Birliklerine üyeliği teşvik eden, Birliklerin ekonomik yapılarını özerk ve daha güçlü kılan yönetmelik ve diğer ilgili mevzuatın oluşturularak yayımlanmasına acilen ihtiyaç vardır.

-----0-----